

1. ΡΕΑΛΙΣΜΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΟΡΑΜΑ

Μέσο: ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ημ. Έκδοσης: . . .26/09/2021 Ημ. Αποδελτίωσης: . . .26/09/2021

Σελίδα: 27

Innews AE - Αποδελτίωση Τύπου - <http://www.innews.gr>

Λουκάς Τσουκάλης

Ρεαλισμός, στρατηγική και όραμα

Ενας από τους πλέον διακεκριμένους πολιτικούς ηγέτες της μεταπολεμικής Γερμανίας, ο Χέλμουτ Σμιτ, αρχηγός των Σοσιαλδημοκρατών και καγκελάριος της τότε Δυτικής Γερμανίας, είχε πει ότι όσοι έχουν οράματα, καλό θα ήταν να συμβουλευτούν έναν γιατρό. Κρίνοντας από την πολύ πλούσια πολιτική της σταδιοδρομία, η Ανγκελα Μέρκελ φαίνεται να είχε μια πολύ παρόμοια αντίληψη. Αν και προέρχονταν από διαφορετικούς πολιτικούς χώρους, είχαν και οι δύο αυτή την ψυχρή, ρεαλιστική προσέγγιση των πολιτικών πραγμάτων που επιδιώκει λύσεις σε συγκεκριμένα προβλήματα και δεν αφήνει μεγάλα περιθώρια για πειράματα και οραματισμούς.

Η Μέρκελ κυριάρχησε στην πολιτική ζωή της μεταπολεμικής Γερμανίας περισσότερα χρόνια από κάθε άλλον προκάτοχό της. Κυριάρχησε και στην ευρωπαϊκή πολιτική σκηνή, ιδιαίτερα στη διάρκεια των πολλαπλών κρίσεων της προηγούμενης δεκαετίας και μέχρι σήμερα. Όχι μόνο γιατί εκπροσωπούσε την ισχυρότερη χώρα της Ευρώπης, αλλά και γιατί είχε αποκτήσει τεράστια εμπειρία και διέθετε μια ισχυρή προσωπικότητα που τη διέκριναν η νηφαλιότητα, ο αδιαιρέτος ρεαλισμός και η δουλεμένη γνώση. Η Μέρκελ ήταν η ήρεμη δύναμη στα ευρωπαϊκά συμβούλια. Είχε την τελευταία λέξη, πρότεινε λύσεις και έπειξε καθοριστικό ρόλο στην αναζήτηση των αναγκαίων ευρωπαϊκών συμβιβασμών. Αυτοί οι συμβιβασμοί παραμένουν άλλοτε το κύριο συστατικό της ευρωπαϊκής κουζίνας – με περισσότερο ή λιγότερο γερμανικό αλατοπίπερο, ανάλογα με το φαγητό.

Σίγουρα αυτή η ήπια δύναμη θα λείπει από τα ευρωπαϊκά συμβούλια όταν φύγει η Μέρκελ. Το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση άντεξε στις μεγάλες κρίσεις το οφείλει σε σημαντικό βαθμό στη γερμανίδα καγκελάριο. Υπάρχει όμως και ένα μεγάλο αλλά. Αφησε η Μέρκελ την κρίση του ευρώ να γιγαντωθεί αναζητώντας τα πρώτα χρόνια αποδιονομαζόντας τράγουκ εκτός των γερμανικών συνόρων – ο προφανέστερος ήταν βεβαίως εδώ στην Ελλάδα και είχαμε εμείς μεγάλη ευθύνη για αυτό. Επίσης, δεν προσπάθησε ποτέ, όπως και οι περισσότεροι γερμανοί πολιτικοί, να εξηγήσει στους συμπατριώτες της ότι η Γερμανία ήταν και παραμένει ο μεγάλος κερδοσέκτης του ευρώ. Αν το είχε κάνει εγκαίρως, θα ήταν πολύ πιο εύκολες και γρήγορες οι λύσεις. Αντίθετα, η πολιτική των μικρών βημάτων που είχε υιοθετήσει η Μέρκελ επηρεάζονταν καθοριστικά από τις εκλογές στα γερμανικά κρατίδια. Μία από τις λίγες φορές που η Μέρκελ βγήκε μπροστά και πήρε μεγάλο πολιτικό ρίσκο ήταν με την προσφυγική κρίση του 2015-6, όταν αποφάσισε να ανοίξει τα γερμανικά σύνορα και να δεχτεί περίπου ένα εκατομμύριο νέους πρόσφυγες. Το πλήρωσε όμως ακριβά, γιατί πολλοί συμπατριώτες της είχαν τελειώσει διαφορετική άποψη και έτσι κέρδισε πόντους η άκρα Δεξιά στη Γερμανία. Ο θαυμασμός και η ευνομο-

σύνη πολλών Ευρωπαίων για αυτή τη γενναία απόφαση δεν μεταφράστηκαν σε ψήφους στη Γερμανία. Στο απέναντι στρατόπεδο βρέθηκε και ο «αντιφιλελεύθερος δημοκράτης» Ορμπαν, πρωθυπουργός της Ουγγαρίας, που κυριολεκτικά ξεσάλωσε. Γιατί άραγε τόσο ανοχή από τη Μέρκελ;

Ο Μακρόν είναι ένας πολύ διαφορετικός ηγέτης. Δεν ντρέπεται να έχει οράματα και τολμάει να προτείνει ρηξικέλευθες λύσεις για την Ευρώπη, είτε αυτές αφορούν το κοινό νόμιμο είτε την αμυντική πολιτική και τη στρατηγική αυτονομία της Ευρώπης. Μέχρις ότου χτυπήσει η κρίση της πανδημίας, ο Μακρόν παρήγαγε ιδέες και προτάσεις με καταγιστικό τρόπο και το Βερολίνο απαντούσε με αιδήμονα σιωπή, αν όχι με σαρκαστικά σχόλια για αιθεροβάμονες πολιτικούς. Μέχρις ότου όμως άλλαξαν ριζικά τα δεδομένα λόγω της πανδημίας. Και τότε η Μέρκελ κατέλαβε – ομολογουμένως πολύ γρηγορότερα από πολλούς συμπατριώτες της και άλλους εκτός γερμανικών συνόρων – ότι αν η Ευρώπη έκανε πάλι μία από τα ίδια, όπως στην κρίση του ευρώ, ο κίνδυνος να διαλυθεί θα ήταν αυτήν τη φορά πολύ μεγάλος. Και έτσι συμφώνησε με τον Μακρόν δίνοντας στην ΕΕ μια μεγάλη πνοή ζωής με το εξαιρετικά φιλόδοξο Ταμείο Ανάκαμψης και το κοινό εμβολιαστικό πρόγραμμα. Φανταστείτε να μην τα είχαμε αυτά σήμερα.

Πριν από αρκετά χρόνια, όταν η Μέρκελ ήταν ακόμη αρχηγός της αντιπολίτευσης, βρέθηκε σε μια κλειστή συνάντηση στο Βερολίνο μαζί με μερικούς άλλους Ευρωπαίους. Ακόμη σχετικά άγνωστη στους περισσότερους που βρεθήκαμε εκεί, μας μίλησε πολύ ανοικτά για τα προβλήματα που αντιμετώπιζε μέσα στο ίδιο της το κόμμα από μια ανδρική γερροντοκρατία που προφανώς δεν έβλεπε με καθόλου καλό μάτι μια νέα γυναίκα αρχηγό. Εντυπωσιάστηκα τότε και είπα μέσα μου «αυτή η γυναίκα έχει κότσια». Είχε σίγουρα κότσια η Μέρκελ, αλλιώς δεν θα ήταν για δεκαετίες χρόνια η αδιαιρέτη ηγέτης της Γερμανίας και της Ευρώπης. Αποτελούσαν μεγάλο από το ψυχρός ρεαλισμός που διέθετε και η ικανότητα να προωθεί συμβιβαστικές λύσεις – τον συμβιβασμό τον διδάσκονται άλλωστε οι γερμανοί πολιτικοί στην πράξη με τις συχνές κυβερνήσεις συνασπισμού. Αλλά πιστεύω ότι το ιστορικό αποτύπωμα της Μέρκελ θα ήταν πολύ ισχυρότερο και πολύ πιο θετικό αν ο ρεαλισμός και η διαχειριστική της ικανότητα διέθεταν ως υπόβαθρο μια μακροπρόθεση στρατηγική, με κάποια στοιχεία οράματος. Δεν χρειάζονται γιατρό όλοι όσοι προσπαθούν να δουν πέρα από τη μύτη τους.

Τα επόμενα χρόνια η Ευρώπη θα χρειαστεί ρεαλισμό, στρατηγική και όραμα για να μην περιθωριοποιηθεί σε έναν κόσμο που αλλάζει με πολύ γρήγορους ρυθμούς και του οποίου το κέντρο βάρους μετακινείται σταθερά προς την Ασία και τον Ειρηνικό Ωκεανό. Ο κίνδυνος είναι πλέον ορατός.

Ο κ. **Λουκάς Τσουκάλης** είναι πρόεδρος του **ΕΛΙΑΜΕΠ**, καθηγητής στη **Sciences Po** στο Παρίσι και ομότιμος καθηγητής του **Πανεπιστημίου Αθηνών**.